

27. 1. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vydání bezdůvodného obohacení ze strany žalobce v návaznosti na zrušení rozhodnutí, na jejichž základě bylo žalovaným plněno

V tomto článku bychom se rádi zaměřili na situaci, kdy v rámci řízení o podané žalobě na plnění, dojde k pravomocnému přiznání nároku prvostupňovým soudem, které následně potvrdí i soud odvolací, avšak obě rozhodnutí jsou (bez odložení vykonatelnosti) následně zrušena dovolacím soudem. Situace není zcela neobvyklá, avšak rozhodovací praxe a postupy soudů v obdobných případech zcela znemožňovaly (a podle našeho mínění stále znemožňují) žalovaným, aby se domohly zpět finančních plnění, které uhradili čistě a pouze pod hrozbou exekučního vymáhání přiznané pohledávky, tedy jen a pouze z titulu existence pravomocných rozhodnutí, které byly následně zrušeny.

Rádi bychom v tomto článku poskytli přehled judikатурních závěrů, které se k dané problematice vztahují, spolu s úvahami, jak by podle našeho názoru mohla a měla být situace řešena.

Přístup soudů byl poměrně dlouhou dobu nejednotný, přičemž jednotlivé soudy často ani nevěděly, jak situaci uchopit. A není se čemu divit, když pomyslíme, že je třeba zachovat rovnost stran v občanském soudním řízení a dodržovat základní pilíře a zásady občanského soudního řízení. Žalovaní měli zájem dostat poskytnuté finanční plnění zpět, když zejména tvrdili, že plnili z titulu pravomocného rozhodnutí, které bylo zrušeno - odpadl tak právní důvod pro jejich plnění a žalobci se tak podle nich obohatili na jejich úkor. Naproti tomu se pak jednotliví žalobci bránili tvrzením, že poskytnuté finanční plnění považují za dobrovolné splnění dluhu žalovaných a tato plnění tak obvykle nevraceli. Žalovaným tak nezbývalo nic jiného než se vrácení takto poskytnutých finančních plnění domáhat soudně.

Judikatura Nejvyššího soudu pak zastávala dva možné přístupy. Podle prvního z nich platilo, že pokud se domáhá kdokoliv vrácení plnění, kterým plnil povinnost uloženou mu soudem (popřípadě jiným orgánem), závisí důvodnost jeho požadavku na tom, zda podle hmotného práva - tedy i bez rozhodnutí, jež bylo následně zrušeno - plnil povinnost, kterou skutečně měl, či nikoliv (tuto otázku řeší soud jako předběžnou). Naproti tomu pak druhý přístup vychází z myšlenky, že plnění poskytnuté na základě pravomocného rozsudku nemá za následek zánik dluhu, neboť splnění předpokládá vůli plnit dluh; jestliže však někdo plní na základě vykonatelného a pravomocného soudního rozhodnutí, nemá vůli splnit dluh, ale jen činí to, co mu rozhodnutí ukládá.

Kontradiktornost těchto přístupů Nejvyšší soud ČR odstranil v rozsudku velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011 (dále jen „Rozsudek NS“). Velký senát v Rozsudku NS dospívá k závěru, že pokud „*soud uloží procesní povinnost žalovanému splnit povinnost, vyplývající ze závazku; chováním, které je v souladu s takovým rozsudkem, zaniká nejen procesní povinnost plynoucí z výroku rozhodnutí, ale i jí odpovídající hmotněprávní závazek (dluh), o kterém byl veden spor. **To platí bez ohledu na to, jaký motiv (pohnutka) vede žalovaného ke splnění uložené povinnosti.***“ Velký senát dále uvádí, že i v případě, kdy žalovaný plní pod psychickým donucením, má vůli plnit příslušný dluh.

V tomto směru tak v Rozsudku NS podle našeho názoru velký senát Nejvyššího soudu ČR dospívá k závěru, že pokud jsou zrušena (cestou mimořádných opravných prostředků) pravomocná rozhodnutí soudů, na jejichž základě žalovaný (nedobrovolně) plnil a žalobce obdržené plnění nevrátí, pak by měl (a dokonce musí) v takové situaci žalobce vzít žalobu zpět^[1] s odůvodněním, že došlo k naplnění žalobcem požadované povinnosti (odpadl tak předmět žaloby). V takovém případě dokonce nemá žalovaný vážný důvod se zpětvzetím nesouhlasit (podle velkého senátu došlo k zániku vymáhané pohledávky de facto splněním, tedy v důsledku jednání žalovaného po podání žaloby). Pokud pak žalovaný trvá na tom, že plnil pouze na základě dřívějších (a následně zrušených) pravomocných rozhodnutí, velký senát uvádí jako jedinou možnost, jak se domoci jeho nároků, jejich uplatnění soudní cestou. Soud by měl v novém řízení (zahájeném žalovaným) jako předběžnou otázku řešit, zda povinnost uložená pravomocnými rozhodnutími, kterou žalobce nedobrovolně splnil odpovídá „skutečným hmotněprávním poměrům“.

Se závěry prezentovanými v Rozsudku NS se nemůžeme ztotožnit. Nejen, že je považujeme za rozporné se základními zásadami civilního procesu (zejména zásadou dispoziční), kde má být pánem sporu žalobce, ale vnáší do řešení prezentované situace nepřiměřenou nerovnováhu mezi procesní strany. Uvedeným postupem totiž nutí žalovaného (ať jde o případy, kde soudy učinily procesní chyby, či neposoudili správně meritorně případ) k podání nové žaloby, kde jej tíží břemeno tvrzení a břemeno důkazní (a s tím i související procesní riziko, které má zásadně tížit původního žalobce, který donutil podáním žaloby žalovaného vstoupit do řízení).

Do řešení podobných situací pak dále zasáhl i zákonodárce, který zákonem č. [296/2017](#) Sb. novelizoval zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, v příslušném znění (dále také „OSŘ“), kdy v § 96 OSŘ doplnil odstavec 6, který zní: *„Byl-li návrh na zahájení řízení vzat zpět až po té, co rozhodnutí odvolacího soudu, případně též soudu prvního stupně, o věci bylo dovolacím soudem zrušeno, soud rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné, jestliže důvodem pro zpětvzetí návrhu byla skutečnost, která nastala v době, kdy trvaly účinky zrušeného rozhodnutí.“* Zákonodárce tak prakticky vyloučil postup procesních stran, který zastával velký senát Nejvyššího soudu v Rozsudku NS.

Ústavnost výše uvedeného ustanovení (§ 96 odst. 6 OSŘ) pak posuzoval Ústavní soud, a to konkrétně ve svém plenárním nálezu Ústavního soudu ze dne 30. června 2020, sp. zn. Pl. ÚS 40/18 (dále jen „Nález ÚS“). Spolu s tím se zároveň Ústavní soud zabýval i posouzením otázky, jak by měly soudy postupovat v případě, kdy jsou zrušena (cestou mimořádných opravných prostředků) pravomocná rozhodnutí soudů, na jejichž základě žalovaný (nedobrovolně) plnil a žalobce obdržené plnění nevrátí.

Podle Ústavního soudu (autoři článku upozorňují na odlišné stanovisko soudců Zemánka, Davida, Jirsy, Šimáčkové a Šimíčka, avšak nebudou se jím v tomto článku detailněji zabývat), který neshledává napadené ustanovení za protiústavní, by měla být situace řešena tak, že je pokračováno v původním řízení (tedy v tom zahájeném žalobcem), v němž jsou obecné soudy povinny posoudit oprávněnost nároku, stejně jako jeho výši, a řádně prokázané závěry pak musí prezentovat ve svém odůvodnění. Nicméně výrok jejich rozhodnutí nemůže nikdy znít jinak, než „žaloba se zamítá“ (buď proto, že nárok je oprávněný v plné či částečné výši, ale byl uspokojen splněním, nebo že nárok není po právu). Každopádně se podle Ústavního soudu uplatní pravidlo, že výrok s odůvodněním tvoří integrální jednotu, tedy tento rozsudek soudu pak představuje úplnou prejudici pro navazující řízení zahájené žalovaným. Jestliže žalobce přijaté plnění nevydá dobrovolně, postačí pak podle Ústavního soudu v řízení o vydání bezdůvodného obohacení provést důkaz rozsudkem z původního sporu.

Ústavní soud tak pozměňuje kuchařku pro obecné soudy, která jim byla poskytnuta Rozsudkem NS a do jisté míry vyvažuje nerovnováhu, která nastala ve chvíli, kdy bylo na jednotlivé žalované přeneseno procesní riziko, které mělo tížit jednotlivé žalobce. Nález ÚS tak považujeme za krok

správným směrem, byť se obáváme, že ještě přinese mnohá úskalí (zejména závěr o závaznosti odůvodnění rozhodnutí).

Závěr, úvahy de lege ferenda

Na závěr si jen ve stručnosti dovolíme vyjádřit náš osobní názor, resp. uvést, jaké řešení uvedené situace považujeme za vhodné. Byť se ztotožňujeme se závěry, že podstata spočívá vždy ve skutečných hmotněprávních poměrech (tedy zda nárok vznesený žalobou je po právu či nikoliv), v naší praxi jsme se setkali s mnoha případy, kdy prvostupňový a druhostupňový soud vydaly zcela nesmyslná rozhodnutí, přičemž příčinou bylo buď závažné procesní pochybení, nebo zcela svévolné meritorní hodnocení případu bez potřebného důkazního rámce. Taková pochybení soudů (ač jsou jejich rozhodnutí samozřejmě následně přezkoumávána a zrušena dovolacím soudem) pak nezvratně vedou k negativním důsledkům, kdy žalovaný je nucen pod hrozbou exekučního vymožení pohledávky pravomocně přiznané finanční plnění uhradit. Po zrušení těchto rozhodnutí (na jejichž základě žalovaný plnil) pak zásadně žalobce nic nenutí k tomu, aby s těmito finančními prostředky nenakládal, resp. aby je vrátil do dispozice žalovaného. Nehledě na to, zda je nárok po právu či nikoliv (to je ostatně otázka nového posouzení), z plnění žalovaného pod psychickým donucením možného exekučního vymožení pohledávky nelze podle našeho názoru dovodit vůli žalovaného dobrovolně plnit. Nevidíme tak důvod, aby se presumovalo oprávnění žalobce nakládat s finančními prostředky po zrušení (cestou mimořádných opravných prostředků) pravomocných rozhodnutí soudů, na jejichž základě žalovaný (nedobrovolně) tyto finanční prostředky poskytl.

Domníváme se tak, že povinnost vrácení takto poskytnutých finančních prostředků by měla vyplývat přímo ze zákona, ba dokonce, že by v obdobném případě mělo zrušující rozhodnutí dovolacího soudu představovat exekuční titul žalovaného. Uvedené považujeme za vhodné zejména s ohledem na fakt, že samotnou úhradou finanční částky, která je přiznána pravomocnými rozhodnutími soudu žalovaný deklaruje plnění svých procesních povinností, a toto lze očekávat i tehdy, pokud by soudy opětovně rozhodly o oprávněnosti nároku žalobce při respektování závazných závěrů dovolacího soudu. Další možností řešení uvedené situace by mohlo být zakotvení zákonného odkladu vykonatelnosti u žalob na plnění při využití mimořádného opravného prostředku, které by zcela vyloučilo hrozbu exekučního vymožení pohledávky, avšak prodloužilo by možnost získání oprávněně nárokovaného plnění žalobcům, proto jej nepovažujeme za zcela vhodné.

Mgr. Milan Jelínek,
advokát

JUDr. Lenka Příkazská,
advokátka

[HSP Partners advokátní kancelář v.o.s.](#)

Vodičkova 710/31
110 00 Praha 1

Tel.: +420 734 363 336

[1] POZN: K tomuto závěru dospěl velký senát ještě před novelou OSŘ provedenou zákonem č. [296/2017](#) Sb.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)